

Awdurdod Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog Crynodeb Archwilio Blynyddol 2021

Dyma ein crynodeb archwilio ar gyfer Awdurdod Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog. Mae'n dangos y gwaith a gwblhawyd yn y flwyddyn ddiwethaf. Mae ein crynodeb archwilio'n rhan o ddyletswyddau Archwilydd Cyffredinol Cymru.

Ceir rhagor o wybodaeth am y dyletswyddau hyn ar ein [gwefan](#).

Ynglŷn â'r Awdurdod Parc Cenedlaethol

Rhai o'r gwasanaethau y mae'r Awdurdod yn eu darparu

Ffeithiau allweddol

Mae gan yr Awdurdod 18 aelod sy'n cynrychioli'r canlynol:

- Penodeion Llywodraeth Cymru – 6
- Cyngor Bwrdeistref Sirol Blaenau Gwent – 1
- Cyngor Sir Gâr – 1
- Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful – 1
- Cyngor Sir Fynwy – 1
- Cyngor Sir Powys – 6
- Cyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf – 1
- Cyngor Bwrdeistref Sirol Torfaen – 1

Gwariodd yr Awdurdod £6.033 miliwn ar ddarparu gwasanaethau yn ystod 2020-21 o'i gymharu â £6.355 miliwn yn 2019-20. Mae hyn yn golygu mai'r Awdurdod sydd â'r gwariant isaf o blith y tri awdurdod parc cenedlaethol yng Nghymru a'r nawfed gwariant uchaf o blith yr 13 awdurdod parc cenedlaethol yng Nghymru a Lloegr¹.

¹ Ffynhonnell: Datganiad Cyfrifon 2020-21

Ffeithiau allweddol

O ran y sefyllfa ar 31 Mawrth 2021, roedd gan yr Awdurdod £4.050 miliwn o gronfeydd ariannol wrth gefn defnyddiadwy o'i gymharu â £4.185 miliwn ar 31 Mawrth 2020. Mae hyn yn cyfateb i 67% o gyfanswm gwariant blynyddol yr Awdurdod ar wasanaethau, sy'n gynnydd o'i gymharu â 66% yn 2019-20. Hon yw'r bumed ganran uchaf o blith awdurdodau'r parciau cenedlaethol yng Nghymru a Lloegr. Gan ystyried incwm sy'n gysylltiedig â gwasanaethau, mae cronfeydd wrth gefn defnyddiadwy bellach yn 88% o gost net gwasanaethau'r Awdurdod, i lawr o 91% yn 2019-20, ac yn wythfed uchaf yng Nghymru a Lloegr.

Yn 2020-21, fe grëodd yr Awdurdod £1.410 miliwn o incwm sy'n gysylltiedig â gwasanaethau, sy'n 26% o gyfanswm ei gyllid cyffredinol. Yn 2019-20, £1.741 miliwn a 28% yn y drefn honno oedd y symiau cyfatebol. Y ffigur hwn ar gyfer incwm sy'n gysylltiedig â gwasanaethau yw'r isaf o blith y tri awdurdod yng Nghymru a'r 12fed uchaf ledled Cymru a Lloegr.

Yn chwarter olaf 2020-21, cafodd 97% o'r holl geisiadau cynllunio eu penderfynu ar amser. O'r ceisiadau hyn, cafodd 81% eu penderfynu o fewn wyth wythnos. 99 diwrnod oedd yr amser cyfartalog a gymerodd yr Awdurdod i benderfynu ynghylch ceisiadau mawr yn chwarter olaf 2020-21. Ni wnaeth yr aelodau unrhyw benderfyniadau a oedd yn groes i gyngor swyddogion.

Dyletswyddau'r Archwilydd Cyffredinol

Fe wnaethom gwblhau gwaith yn ystod 2020-21 i gyflawni'r dyletswyddau canlynol

- **Archwilio'r Cyfrifon**

Bob blwyddyn mae'r Archwilydd Cyffredinol yn archwilio datganiadau ariannol yr Awdurdod i wneud yn siŵr y rhoddir cyfrif priodol am arian cyhoeddus.

- **Gwella'n barhaus**

Roedd rhaid i'r Awdurdod sefydlu trefniadau i wneud gwelliannau parhaus hefyd, gan gynnwys cynlluniau ac adroddiadau cysylltiedig, ac roedd yn rhaid i'r Archwilydd Cyffredinol asesu a wnaeth yr Awdurdod ateb y gofynion hyn yn ystod 2020-21.

- **Gwerth am arian**

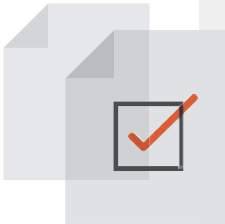
Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn archwilio pa un a yw'r Awdurdod wedi sefydlu trefniadau i gael gwerth am arian am yr adnoddau y mae'n eu defnyddio, a rhaid iddo fod wedi'i argyhoeddi ei fod wedi gwneud hyn.

- **Yr egwyddor datblygu cynaliadwy**

Mae angen i gyrff cyhoeddus gydymffurfio â'r ddyletswydd datblygu cynaliadwy wrth bennu eu hamcanion llesiant a chymryd camau i'w cyflawni. Rhaid i'r Archwilydd Cyffredinol asesu i ba raddau y maent yn gwneud hyn.

Rydym yn parhau i gydnabod y straen enfawr ar wasanaethau cyhoeddus ac i weithio mewn ffordd sy'n ceisio lleihau'r effaith ar ymateb cyrff cyhoeddus i COVID-19, gan ddal i gyflawni ein dyletswyddau statudol.

I gyflawni dyletswyddau'r Archwilydd Cyffredinol rydym yn cwblhau prosiectau penodol, ond rydym hefyd yn dibynnu ar waith archwilio arall, a gwaith cyrff rheoleiddio. Rydym yn cymryd canfyddiadau ein gwaith archwilio i ystyriaeth wrth asesu pa un a yw'r Awdurdod wedi sefydlu trefniadau i sicrhau gwerth am arian. Caiff ein canfyddiadau a'n casgliadau eu crynhoi isod.

Yr hyn a ganfuom

Archwiliad o Gyfrifon Awdurdod Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog ar gyfer 2020-21

Bob blwyddyn rydym yn archwilio datganiadau ariannol yr Awdurdod.

Ar gyfer 2020-21:

- ar 30 Tachwedd 2021, rhoddodd yr Archwilydd Cyffredinol farn ddiamod bod datganiadau ariannol yr Awdurdod yn gywir a theg. Er nad oedd y dyddiad hwn yn cydymffurfio â'r terfyn amser statudol, roedd yn cydymffurfio â therfyn amser diwygiedig Llywodraeth Cymru, sef 30 Tachwedd, yr oedd wedi'i bennu am yr ail flwyddyn oherwydd COVID-19.
- cafodd Datganiad Llywodraethu Blynyddol ac Adroddiad Naratif yr Awdurdod eu paratoi yn unol â Chod CIPFA a chanllawiau perthnasol. Roeddent hefyd yn gyson â'r datganiadau ariannol a baratowyd gan yr Awdurdod ac â'n gwybodaeth ni am yr Awdurdod.
- roedd ansawdd y datganiadau drafft a gyflwynwyd i'w harchwilio ar 15 Mehefin 2021 yn ddigonol a bydd yn cael ei gryfhau gan yr Awdurdod ar gyfer 2021-22. Fe wnaethom adrodd yn ffurfiol ar wyth argymhelliad ar gyfer gwella, ac fe'u derbyniwyd gan yr Awdurdod.
- fe arweiniodd yr archwiliad at nifer o newidiadau sylweddol i ddatganiadau ariannol yr Awdurdod, yr adroddwyd yn ffurfiol arnynt wrth yr Awdurdod ar 26 Tachwedd 2021.
- mae'r Archwilydd Cyffredinol wedi cyhoeddi'r dystysgrif sy'n cadarnhau bod yr archwiliad o'r cyfrifon ar gyfer 2020-21 wedi cael ei gwblhau.

Ein gwaith mewn ymateb i bandemig COVID-19

Mewn ymateb i bandemig COVID-19, fe newidiom ni ddull a ffocws ein gwaith archwilio perfformiad mewn llywodraeth leol a chyrrff eraill. Isod ceir crynodeb o rywfaint o'r gwaith yr ydym wedi'i wneud mewn ymateb i'r pandemig ar draws nifer o sectorau, y mae cryn dipyn ohono'n berthnasol i lywodraeth leol.

Fe gynhaliom ni brosiect i ategu ymdrechion y sector cyhoeddus trwy rannu gwersi a ddysgwyd trwy'r pandemig. Nod y prosiect yw ysgogi rhywfaint o feddwl, a chyfnewid ymarfer. [Ceir rhagor o wybodaeth ar ein gwefan.](#)

Ym mis Mawrth 2021, fe gyhoeddod ni [adroddiad cenedlaethol](#) a oedd yn nodi trosolwg o'r cynnydd hyd yma o ran Profi, Orlhain, Diogelu yng Nghymru. Ym mis Rhagfyr 2020, fe wnaethom hefyd gyhoeddi rhai o [arsylwadau](#)'r Archwilydd Cyffredinol ar gaffael a chyflenwi Cyfarpar Diogelu Personol yn ystod pandemig COVID-19, ac yna [adroddiad](#) ar hynny ym mis Ebrill 2021. Ym mis Mehefin 2021, fe wnaethom hefyd gyhoeddi ein [hadroddiad](#) ar gyflwyno rhaglen frechu COVID-19 yng Nghymru.

Gwella'n barhaus

Fe wnaeth yr Archwilydd Cyffredinol ardystio nad oedd yr Awdurdod wedi cyflawni ei ddyletswyddau sy'n weddill dan Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009 ar gyfer blwyddyn ariannol 2020-21, fel y'u harbedwyd gan orchymyn a wnaed dan Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021.

Gwaith Lleol – Rheoli'r Rhaglen Newid

Ym mis Chwefror 2021, fe gyhoeddod ni ein hadolygiad o'r Rhaglen Newid. Daethom i'r casgliad fod gwendidau o ran arweinyddiaeth a llywodraethu wedi cael eu hamlygu gan y modd y rheolwyd ac y cyflawnwyd y rhaglen newid fawr a gychwynwyd gan yr Awdurdod ym mis Hydref 2019. Fe wnaeth yr Archwilydd Cyffredinol dri Argymhelliad Statudol i'r Awdurdod fynd i'r afael â hwy mewn perthynas â rheoli'r rhaglen, ei threfniadau llywodraethu a'i phrosesau penderfynu.

Astudiaethau llywodraeth leol

Yn ogystal â gwaith lleol ym mhob cyngor, bob blwyddyn rydym hefyd yn cynnal astudiaethau ar draws y sector llywodraeth leol i wneud argymhellion ar gyfer gwella gwerth am arian. Ers yr adroddiad gwella blynyddol diwethaf, rydym wedi cyhoeddi'r adroddiadau canlynol:

Gwasanaethau dewisol (Ebrill 2021)

Mae pwysau ariannol wedi peri i gynghorau ostwng gwariant a thorri gwasanaethau, ond mae'r pandemig wedi dangos bod gwasanaethau llywodraeth leol yn hanfodol i gadw pobl yn ddiogel ac yn iach. Fe wnaethom ganolbwyntio ar sut y mae cynghorau'n diffinio gwasanaethau, y systemau a'r prosesau y maent wedi'u defnyddio i adolygu gwasanaethau a pha mor gadarn yw'r rhain. Mae'r galw am rai gwasanaethau hanfodol yn dal i gynyddu ac nid yw cynghorau'n hyderus y gallant barhau i ddarparu'r gwasanaethau hyn yn wyneb y galw cynyddol a chymhleth hwn. Mae angen i gynghorau achub ar y cyfle i adnewyddu, ailgioriannu

ac ailosod yr hyn y maent yn ei wneud a dysgu o'r pandemig i greu dyfodol gwell. Cyhoeddwyd ein [hadroddiad](#) ym mis Ebrill 2021.

Adfywio canol trefi yng Nghymru (Medi 2021)

Rhwng 1950 a 1980, fe wnaeth awdurdodau lleol roi blaenoriaeth i adfywio canol trefi gan greu mannau adwerthu newydd a mwy. Fodd bynnag, mae dewisiadau polisi blaenorol, disgwyliadau newidiol defnyddwyr a datblygiadau technolegol bellach yn effeithio'n andwyol ar ganol sawl tref yng Nghymru. Ac mae'r pandemig wedi creu heriau i lywodraeth leol a'r Llywodraeth ganolog, gydag un siop ymhob saith ar strydoedd mawr Cymru bellach yn wag, er bod Llywodraeth Cymru wedi buddsoddi ac ysgogi buddsoddiadau gwerth £892.6 miliwn yn y saith mlynedd ddiwethaf. Nid oes gan awdurdodau lleol y capasiti i ymateb i'r sefyllfa hon ac nid ydynt wastad yn defnyddio'r pwerau sydd ganddynt i helpu i adfywio trefi. I gyflawni'r deilliannau lleol gorau, mae angen i bolisiau a threfniadau cydweithio gael eu halinio a'u hintegreiddio, ac mae angen i adnoddau gael eu blaenoriaethu ar ganol trefi. Cyhoeddwyd ein [hadroddiad](#) ym mis Medi 2021.

Gwaith sydd yn yr arfaeth ar gyfer 2021-22

Fe wnaethom hefyd fwrw golwg ar yr heriau a chyfleoedd allweddol sy'n wynebu'r Awdurdod. Gallai'r rhain gael effaith ar allu'r Awdurdod i gyflawni ei rwymedigaethau cyfreithiol mewn perthynas â'r egwyddor datblygu cynaliadwy a'r modd y mae'n defnyddio'i adnoddau.

Y risg a'r mater mwyaf arwyddocaol sy'n wynebu awdurdodau a'r sector cyhoeddus ehangach o hyd yn ystod 2021-22 yw pandemig COVID-19. Rydym wedi trefnu ein gwaith i ddarparu sicrwydd a her mewn ffordd sy'n helpu i gefnogi'r Awdurdod trwy'r cyfnod hwn. Mae ein gwaith arfaethedig ar gyfer 2021-22 yn cynnwys:

- gwaith dilynol mewn perthynas ag argymhellion statudol yr Archwilydd Cyffredinol; ac
- adolygiad o dwristiaeth gynaliadwy.

Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn annibynnol ar y llywodraeth, ac fe'i penodir gan Ei Mawrhydi'r Frenhines. Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn gwneud ei waith gan ddefnyddio staff ac adnoddau eraill a ddarperir gan Swyddfa Archwilio Cymru, sy'n fwrdd statudol a sefydlwyd at y diben hwnnw ac i fonitro a chynghori'r Archwilydd Cyffredinol. Caiff Swyddfa Archwilio Cymru ei dwyn i gyfrif gan y Senedd.

Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn archwilio cyrff llywodraeth leol yng Nghymru, gan gynnwys awdurdodau unedol, yr heddlu, awdurdodau tân ac achub, parciau cenedlaethol a chynghorau cymuned. Mae hefyd yn cynnal astudiaethau o werth am arian mewn llywodraeth leol, yn asesu cydymffurfiaeth â'r gofynion sy'n weddill o Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009 a gall gynnal arolygiadau arbennig dan Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021.

Y tu hwnt i lywodraeth leol, yr Archwilydd Cyffredinol yw archwilydd allanol Llywodraeth Cymru a'r cyrff cyhoeddus a noddir ganddi ac sy'n gysylltiedig â hi, Comisiwn y Senedd a chyrff y Gwasanaeth Iechyd Gwladol yng Nghymru.

Archwilio Cymru yw'r enw cyfunol anstatudol ar gyfer Archwilydd Cyffredinol Cymru a Swyddfa Archwilio Cymru, sy'n endidau cyfreithiol ar wahân sydd â'u swyddogaethau cyfreithiol eu hunain, fel a ddisgrifir uchod. Nid yw Archwilio Cymru yn endid cyfreithiol.

Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg. Ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn Saesneg.